KOMPAS KREATYWNOŚCI

Bolesławiec. Kropka w kropkę...
czy aby na pewno?

Zuzanna Bartelik

Bolesławiec. Kropka w kropkę... czy aby na pewno?

Cele

- rozwijanie płynności, giętkości myślenia i elaboracji
- rozwijanie wyobraźni twórczej
- rozwijanie oryginalności i odwagi tworzenia
- rozwijanie umiejętności obserwacji i pamięci wzrokowej
- rozwijanie umiejętności transformowania
- rozwijanie umiejętności pracy w zespole i dzielenia się zasobami z innymi
- poznanie historii i tradycji ceramiki bolesławieckiej jako elementu polskiego dziedzictwa kulturowego

Materiały

- kartki
- długopisy
- zamykane pudełko
- małe, niebieskie przedmioty w różnych odcieniach, np. kawałek materiału, niebieska kredka, guzik, piórko, muszelka, fragment wzoru, zdjęcie talerza, niebieska farba
- mazaki/kredki
- brystol lub biała tektura
- farby (najlepiej w tubkach)
- kubeczki na wodę
- pędzelki
- kreatywna pianka lub filc
- nożyczki
- większe plastikowe nakrętki, np. po płynie do prania
- mocny klej, np. klej na gorąco lub uniwersalny
- papierowe talerzyki

Ilustracje i karty aktywności

ilustracje: BOLESŁAWIEC, PAWIE OKO, WIELKI GARNIEC

karty aktywności: WZORY, NOWY ODCIEŃ, LOSY

Czas

90 minut

ZACIEKAWIENIE

POŁĄCZ KROPKI...

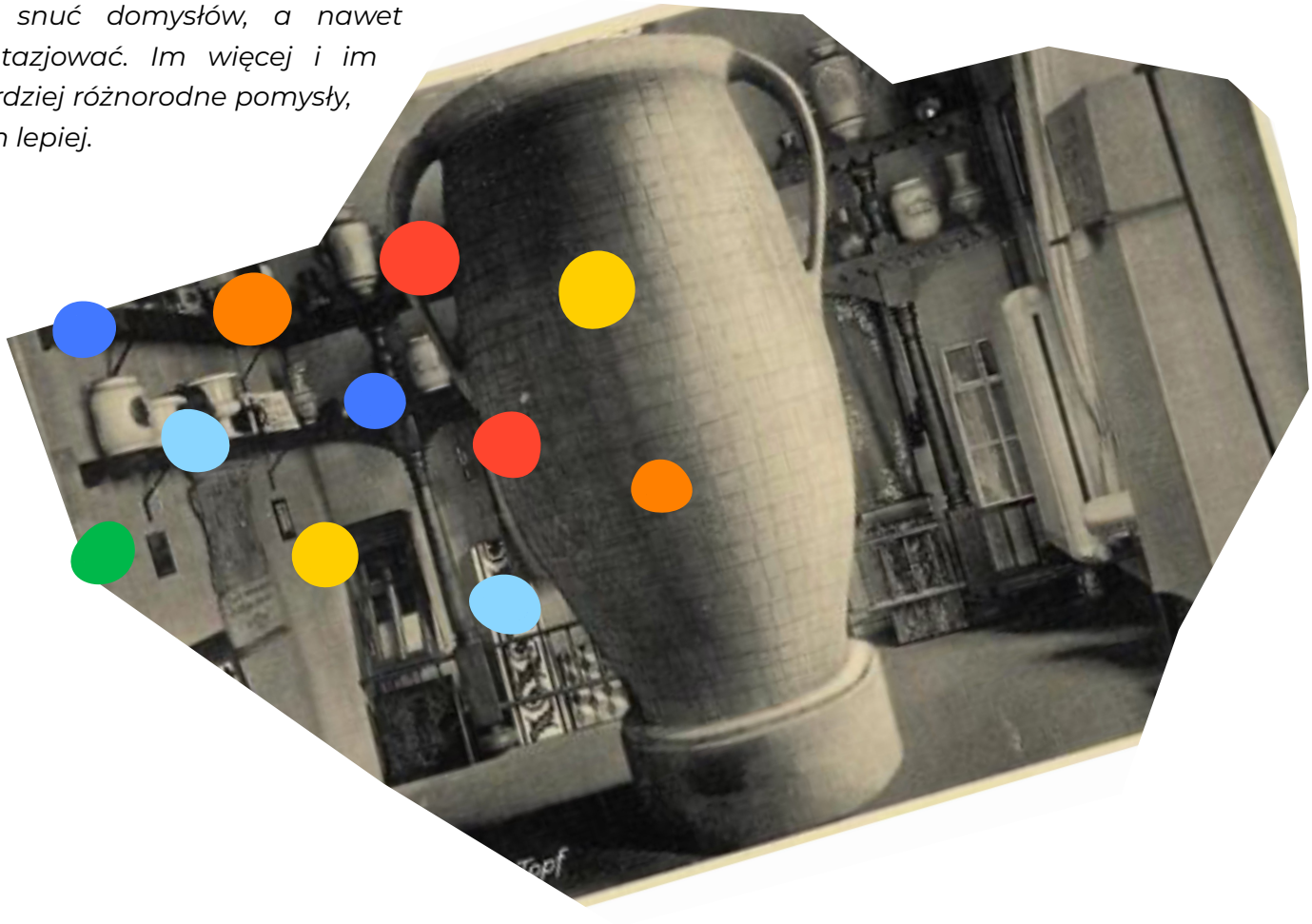
Zanim zaczniesz. *Przygotuj jedno magiczne pudełko z ukrytymi w środku różnymi niebieskimi przedmiotami (np. kawałek materiału, niebieska kredka, guzik, piórko, muszelka, fragment wzoru, zdjęcie talerza, niebieska farba – w różnych odcieniach). Przygotuj salę do pracy w zespołach – na stolikach połóż kartki oraz pisaki.*

Usiądź z dziećmi w kręgu. Pokaż im zamknięte pudełko. Otwórz je i pozwól dzieciom wspólnie obejrzeć jego zawartość. Powiedz, że ich zadaniem będzie rozwiązanie zagadki: wszystkie rzeczy w środku coś łączy, tylko co?

Poproś dzieci, żeby w zespołach, przez 3–4 minuty, wymyślały jak najwięcej możliwych odpowiedzi na to, co może łączyć przedmioty z pudełka. Niech zapisują lub rysują swoje pomysły na kartkach. Po wyznaczonym czasie poproś zespoły o zaprezentowanie swoich propozycji na forum.

Podsumuj, że wszystkie odpowiedzi były ciekawe i dobre, ale dzisiaj szczególnie ważny będzie dla nas kolor niebieski.

Warto pamiętać! *Nie ma złych odpowiedzi. Zachęcaj dzieci do dedukowania i szukania w różnych kierunkach – niech nie boją się snuć domysłów, a nawet fantazjować. Im więcej i im bardziej różnorodne pomysły, tym lepiej.*

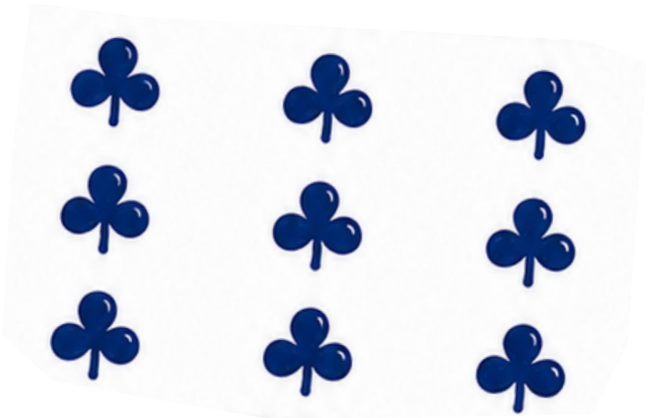

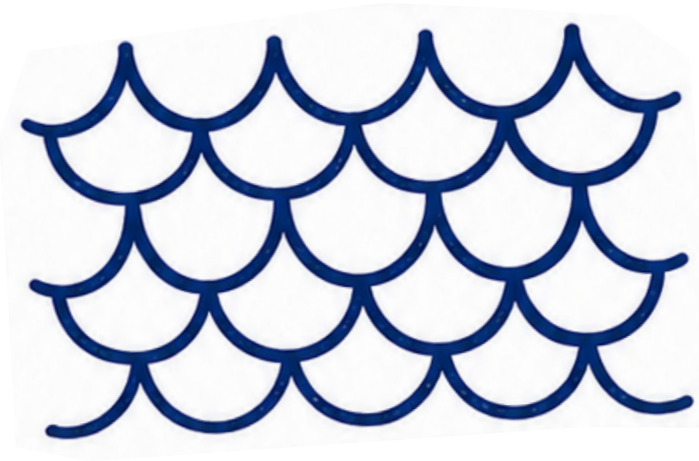
POLOWANIE NA WZORY

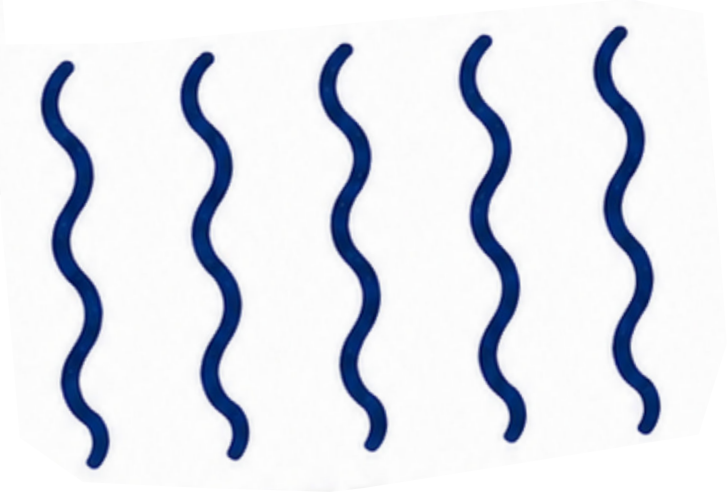
Zanim zaczniesz. *W różnych miejscach sali ukryj wycięte wzory z karty pracy WZORY. Na stolikach przygotowanych dla 4–5-osobowych zespołów połóż kartki i kolorowe pisaki (z wyjątkiem niebieskiego).*

Poinformuj dzieci, że w sali ukryły się różne wzory, a ich zadaniem jest w ciągu 2 minut znaleźć i zapamiętać jak najwięcej z nich. Następnie, w zespołach lub samodzielnie, dzieci próbują z pamięci odwzorować znalezione wzory na kartkach.

Warto pamiętać! Przypomnij dzieciom, że karteczek z wzorami nie zabieramy z miejsca ukrycia – tylko je zapamiętujemy. Poinstruuj, żeby po odnalezieniu karteczki przyjrzały się jej uważnie, zapamiętały wzór i szukały kolejnej. Zwróć też dzieciom uwagę, żeby swoim zachowaniem nie zdradzały innym, gdzie znalazły karteczki – dzięki temu każde dziecko będzie mogło samodzielnie przeżyć radość z ich odnalezienia.

Na zakończenie porozmawiaj z dziećmi na temat wzorów. Który z nich podoba im się najbardziej? Który można powtórzyć na wiele sposobów? Który można zmienić tak, żeby powstało coś zupełnie nowego? Jak można nazwać te wzory?

Warto pamiętać! *Dzieci mogą same odkryć, że wśród mazaków lub kredek nie ma koloru niebieskiego. Jeśli tak się stanie, powiedz, że tym problemem zajmiecie się za chwilę. Jeśli nikt tego nie zauważy, zapytaj na koniec, jakiego koloru były wszystkie znalezione wzory i czy wśród dostępnych mazaków jest taki kolor. To będzie dobre wprowadzenie do kolejnej aktywności.*

TWÓRCZE POSZUKIWANIA

LABORATORIUM KOLORÓW

Zanim zaczniesz. *Przygotuj strefę do dyskusji grupowej – może być na dywanie, gdzie usiądziesz z dziećmi w kręgu. Dla każdego dziecka przygotuj kartę aktywności NOWY ODCIEŃ, brystol lub białą tekturę, farby, kubeczki na wodę i pędzelki.*

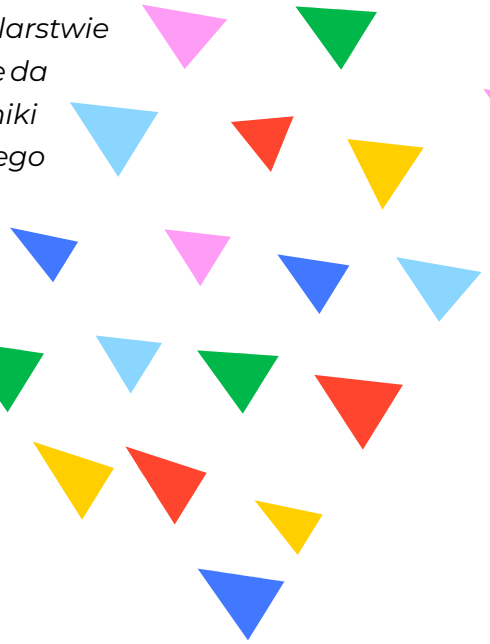
WPROWADENIE: Nawiąż do poprzedniego ćwiczenia – przypomnij, że wszystkie przedmioty z pudełka i wszystkie znalezione wzory były niebieskie, a mimo to wśród mazaków czy kredek zabrakło tego koloru. Obiecaj dzieciom, że kolor niebieski powróci.

ETAP 1: Zaproponuj krótką burzę mózgów: zapytaj dzieci, z czym kojarzy się im kolor niebieski. Co może być niebieskie? Czy wiedzą, ile istnieje odcieni niebieskiego? Z jakimi emocjami kojarzy się im kolor niebieski. Zapytaj też, czy mają swój ulubiony odcień niebieskiego i jak by go opisały. Zastanówcie się wspólnie, jak można „zrobić" różne odcienie niebieskiego – czy niebieski może być trochę fioletowy albo trochę zielony, czy można stworzyć kolor niebieski, który wygląda jak niebo przed burzą albo jak morze o zachodzie słońca.

ETAP 2: Poproś dzieci, żeby usiadły przy stolikach – rozpoczynacie właściwą pracę w laboratorium kolorów. Każde dziecko dostaje takie samo zadanie: ma stworzyć swój własny, niepowtarzalny odcień niebieskiego. Podkreśl, że nie ma jednej dobrej odpowiedzi – dzieci mogą eksperymentować z farbami, rozjaśniać je, przyciemniać i sprawdzać, co się wydarzy. Zapowiedz, że skoro dzieci stworzą odcień, którego jeszcze nie ma, będą też musiały nadać mu nazwę i określić miksturę kolorów.

ETAP 3: Gdy dziecku uda się stworzyć nowy odcień, poproś, żeby na karcie NOWY ODCIEŃ narysowało próbkę tego koloru, zapisało swoją „miksturę" (ile i jakiego koloru użyło) oraz nadało odcieniowi nazwę. Na koniec poproś dzieci, żeby podzieliły się swoimi pomysłami na forum.

Warto wiedzieć! *W tradycyjnej teorii barw, używanej w malarstwie i plastyce, niebieski jest czystym kolorem podstawowym, którego nie da się stworzyć z innych pigmentów. W praktyce, mieszając farby, wyniki potrafią jednak zaskakiwać: niektóre połączenia zielonego i żółtego mogą dawać odcienie zbliżone do niebieskiego lub turkusowego, zależnie od ilości konkretnych barwników w farbie. Dodanie białego rozjaśnia niebieski (powstają odcienie takie jak błękit czy lazur), a dodanie czarnego go przyciemnia (powstaje granat). Zmieszanie niebieskiego z odrobiną czerwonego daje fiolet. Zachęć dzieci, żeby same eksperymentowały z takimi połączeniami, zamiast polegać tylko na regułach z podręcznika – czasem najciekawsze odcienie powstają przez przypadek.*

MAŁA PIECZĄTKA, WIELKA SZTUKA!

Zanim zaczniesz. Przygotuj stoliki do pracy w zespołach kilkuosobowych. Wytnij zwierzątka z karty aktywności LOSY. Dla każdego zespołu przygotuj kreatywną piankę lub filc, nożyczki, plastikowe nakrętki (np. po płynie do prania), mocny klej (np. klej na gorąco lub uniwersalny), farby i papierowe talerzyki.

Rozdaj dzieciom karteczki ze zwierzątkami do losowania. Dzieci, które wylosowały to samo zwierzę, tworzą wspólny zespół. Poinformuj zespoły o zadaniu: inspirując się wylosowanym zwierzątkiem, dzieci tworzą stemple, którymi później ozdobią talerzyki. Zespół może wspólnie ozdabiać jeden talerzyk albo każde dziecko ozdabia własny, a zespół tworzy w ten sposób całą kolekcję ceramiki. Poproś dzieci, żeby przy stemplowaniu wykorzystały odcienie niebieskiego, które same stworzyły w poprzednim ćwiczeniu – mogą korzystać zarówno z własnych mieszanek, jak i z tych stworzonych przez inne osoby w zespole. Na zakończenie poproś dzieci, żeby zaprezentowały swoje prace na forum grupy i opowiedziały o wykorzystanej inspiracji.

Warto pamiętać! Jak zrobić stempel: dziecko wycina z kreatywnej pianki lub filcu prosty kształt (np. kocią łapkę, rybi ogon czy sowie oko), a następnie przykleja go mocnym klejem do plastikowej nakrętki. Nakrętka pełni funkcję uchwytu, dzięki któremu stempel wygodnie trzyma się w dłoni. Gotowy stempel wystarczy zamoczyć w farbie i odbić na talerzyku.

ODKRYWANIE

Zanim zaczniesz. *Przygotuj ilustracje BOLESŁAWIEC, PAWIE OKO, WIELKI GARNIEC.*

ETAP 1: Powiedz dzieciom, że dziś każde z nich stworzyło własny odcień niebieskiego, własny stempel i własny wzór na talerzyku. Zapytaj, czy wiedzą, że w Polsce istnieje miasto, którego mieszkańcy od setek lat tworzą niezwykłe naczynia. To miasto to Bolesławiec – pokaż je na mapie (ilustracja BOLESŁAWIEC).

CERAMIKA BOLESŁAWIECKA

Ceramikę w Bolesławcu wytwarza się od bardzo dawna – pierwsze naczynia powstały tam już w średniowieczu! W okolicach miasta znajdują się bogate złoża specjalnej gliny, z której robi się naczynia zwane kamionką.

Dawno temu bolesławieccy garncarze założyli cech, czyli organizację, która dbała o to, żeby wyrabiane naczynia były jak najlepszej jakości. W 1753 roku powstał w Bolesławcu wyjątkowy garniec – miał ponad 2 metry wysokości i prawie 2000 litrów pojemności! Uznano go za największy na świecie, a jego wizerunek trafił na pocztówki i stał się symbolem miasta (ilustracja WIELKI GARNIEC).

Pod koniec XIX wieku w Bolesławcu powstała specjalna szkoła, w której uczono, jak robić piękną ceramikę. To właśnie wtedy zaczęto ozdabiać naczynia za pomocą stempelków wykonanych z gąbki lub gumy, tworząc charakterystyczne wzory: kółka, kropki, rybie łuski, pawie oczka, trójkąciki czy listki koniczynki. Wzory malowano głównie w odcieniach niebieskiego (zwanego kobaltem), a także zieleni i brązu.

Warto wiedzieć! *Prawdziwe naczynia z Bolesławca powstają w kilku etapach: najpierw formuje się kształt z gliny, potem naczynie się suszy i wypala w piecu (w temperaturze aż 800°C!). Dopiero wtedy ozdabia się je stempelkami i farbami. Na koniec naczynie pokrywa się przezroczystą powłoką (szkliwem) i wypala jeszcze raz, tym razem w temperaturze ponad 1200°C – to trwa nawet piętnaście godzin! Dzięki temu naczynia są mocne i bezpieczne można ich używać w piekarniku czy zmywarce.*

Możecie też wspólnie obejrzeć film o tym, jak powstaje tradycyjna ceramika bolesławiecka: https://www.youtube.com/watch?v=yRKTr6OECzo

ETAP 2: Poproś dzieci, żeby spojrzały teraz na swoje talerze. One również ozdobiły swoje naczynia stempelkami – dokładnie tak, jak robią to twórcy ceramiki bolesławieckiej! Zastanówcie się wspólnie: może właśnie tak powstają nowe tradycje? Najpierw ktoś ma pomysł, później próbuje, eksperymentuje, popełnia błędy... a czasem tworzy coś, co zostaje z nami na bardzo długo.

DEKORACJA PAWIE OKO

Wzór „pawie oko” (ilustracja PAWIE OKO) to jeden z najsłynniejszych wzorów ceramiki bolesławieckiej. Składa się z małych oczek w odcieniu kobaltowego błękitu, które nanosi się na naczynie za pomocą stempelka – jedno po drugim, w równych rzędach, tak żeby powstał regularny, powtarzający się wzór.

Nazwa wzoru nawiązuje do pawiego pióra – każde „oczko” przypomina charakterystyczny wzór, jaki można zobaczyć na piórach ogona pawia. Mimo że wzór jest bardzo prosty (to tylko jeden, powtarzany kształt), ułożenie wielu takich oczek obok siebie tworzy wyrazistą, elegancką całość.

Każde naczynie ozdobione tym wzorem jest robione ręcznie – nawet jeśli wzór się powtarza, to zawsze jest odrobinę inny, bo każde „oczko” stempluje osoba, a nie maszyna.

ETAP3: Zanim scharakteryzujesz ten wzór, zapytaj dzieci, dlaczego, ich zdaniem, ten wzór nazywa się właśnie „pawie oko”?

Opcjonalnie. Jeśli macie taką możliwość, na zakończenie zajęć przeczytajcie bajkę „Niezwykła przygoda dzbanka Franka”, wydaną przez jedną z lokalnych pracowni ceramiki w Bolesławcu.

Źródła

Nowicki, G. (2021). Niezwykła przygoda dzbanka Franka. Bolesławiec: Spółdzielnia Rękodzieła Artystycznego „Ceramika Artystyczna”.

https://home.zakladyboleslawiec.com/o-firmie/

https://www.boleslawieckaceramika.pl/decoration/38

https://www.youtube.com/watch?v=yRKTr6OECzo

Źródła ilustracji

https://muzeum.boleslawiec.pl/wielki-garniec-joppego/

https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=129858022, autorstwo: Jacek Halicki, CC BY-SA 4.0,

Karty aktywności oraz ilustracja MAPA przygotowane z wykorzystaniem generatywnych narzędzi sztucznej inteligencji

Autorka: Zuzanna Bartelik

Jestem fizjoterapeutką, terapeutką SI i NDT-Bobath, ale przede wszystkim osobą, która uwielbia pracę z dziećmi i odkrywanie ich osobowości. Na co dzień pracuję w szkole podstawowej oraz w poradni psychologiczno-pedagogicznej, gdzie wspieram dzieci w ich rozwoju. Od najmłodszych lat jestem związana z harcerstwem – najpierw jako uczestniczka, a od kilkunastu lat jako kadra pracująca z najmłodszymi. Ukończyłam również studia podyplomowe z przygotowania pedagogicznego, pedagogiki specjalnej oraz wczesnego wspomagania rozwoju dziecka i wsparcia rodziny. Lubię, kiedy nauka łączy się z ruchem, zabawą i twórczym działaniem, a prywatnie najwięcej energii daje mi jazda konna. Moją pasją do koni i jazdy konnej staram się zarażać innych.

NOWY ODCIEŃ

Moja mikstura:

Nazwa koloru:

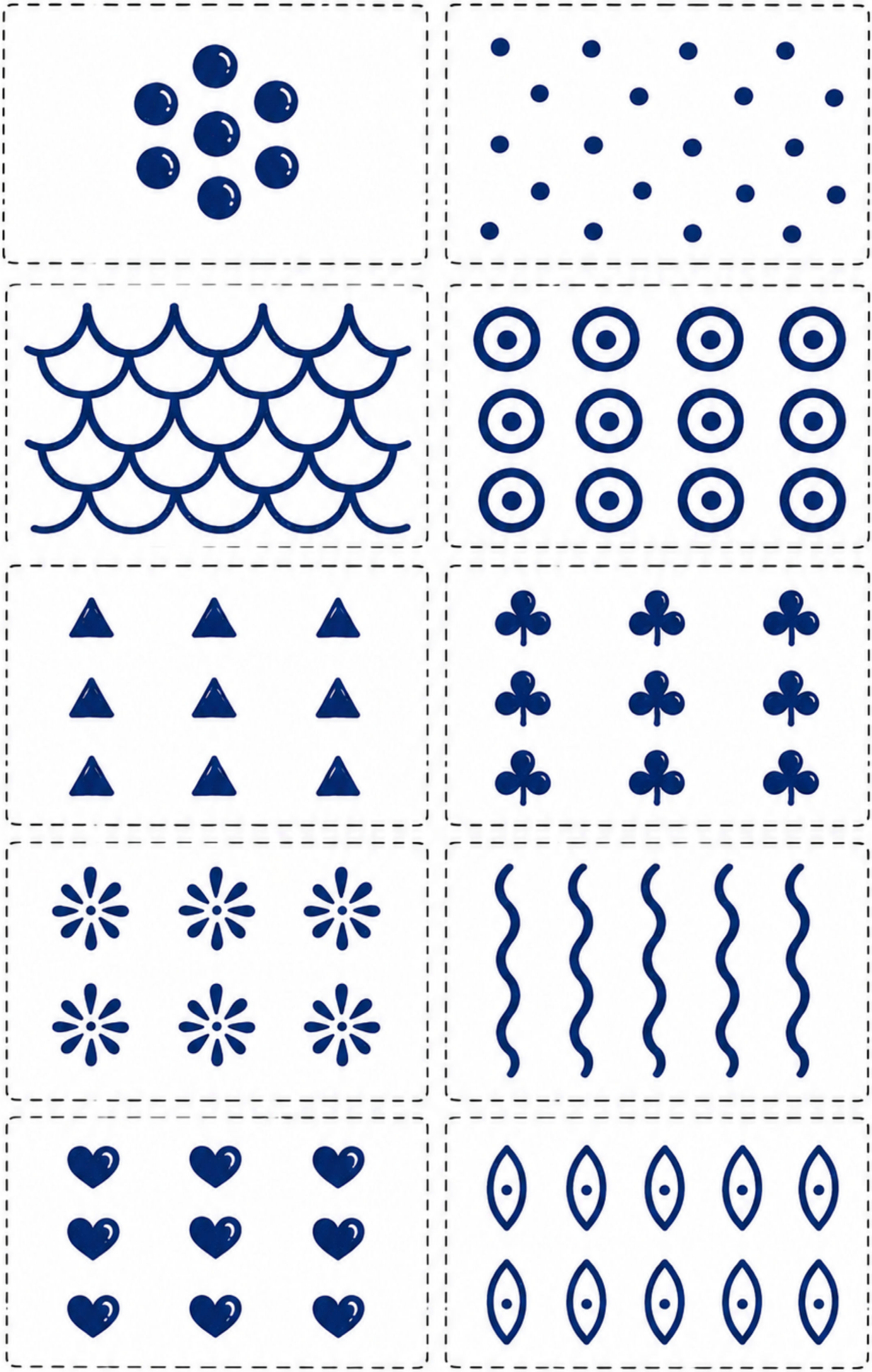

Bolesławiec

I_PAWIE OKO

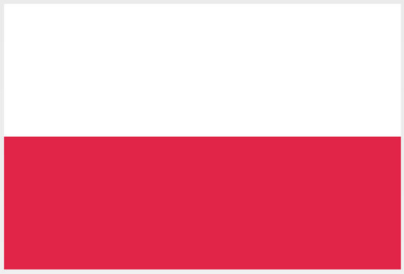

I_WIELKI GARNIEC

KA_WZORY

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW BUDŻETU PAŃSTWA

Kompas Młodego Obywatela MODUŁ 2
Nasze tradycje

Kompas kreatywności Małe Ojczyzny

DOFINANSOWANIE 73 884,00 zł
CAŁKOWITA WARTOŚĆ 73 884,00 zł

DATA PODPISANIA UMOWY
2026-07-02